

Paluumuuttajien 'logiikkaa' etsimässä

Artikkeli perustuu kirjoittajan lisensiaattitutkimukseen MAATA JOSSA KASVOIN, KANNAN MUKANA MUN... Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää paluumuuttajien sosiaalista ankkuroitumista paluun jälkeen. Painopiste on yksilötasolla, jolloin kartoitetaan palaajien elämänkulun jäsentymistä ja kiinnittymistä toimintaympäristöön eri muuttojen ja erityisesti paluun vaiheissa. Tavoitteena on muuttoprosessin ja siihen liittyvän subjektiviteetin kautta analysoida keitä paluumuuttajat ovat, miten he ovat palaajiksi päätyneet sekä mitkä tekijät määrittävät paluun jälkeisen elämän järjestymistä ja elämänhallinnan toteutumista. Muuttajien sisäisiin merkitysrakenteisiin liittyen pyritään etsimään sitä elämäntilanteiden 'logiikkaa'(ks. käsite: Eskola 1988, 251-256), joka ohjaa muuttajien valintoja. Osaltaan tähän kytkeytyy muuttoratkaisuihin vaikuttaneiden sekä yhteiskunnallisista että yksilöllisistä tekijöistä suodattuneiden välitystekijöiden etsiminen.

Aineisto

Tutkimus sitoutuu pääosaltaan laadulliseen tutkimusperinteeseen. Aineisto on hankittu case-tyyppisesti Ruotsista yhtenä vuonna (1985) yhdelle paikkakunnalle (Kemijärvi) palanneiden muuttajien teemahaastattelulla. Teemojen määrittäminen palaajien muuttohistorian pohjalta tuo mukaan biografiatutkimuksen piirteitä, jolloin voidaan puhua valikoivasta elämän-

Yht.lis. Anneli Pohjola toimii Lapin korkeakoulussa sosiaalityön lehtorina. Lisensiaattityössään hän on tutkinut laadullisella aineistolla paluumuuttajien sosiaalista ankkuroitumista.

kulikututkimuksesta (käsite: Bertaux 1981, 8). Muuttojen eri vaiheiden kartoittamisen kautta on mahdollista seurata sosiaalisen ankkuroitumisen ja elämänhallinnan kehittymistä. Paluumuuton tutkimien ei voi olla irrallisen episodin kuvausta.

Kysymys muuttojen 'logiikasta'

Muuttoliiketutkimuksessa on tyypillisesti yksilötasolla haettu selitystä muuttoratkaisuille mittaamalla muuttojen motiiveja ja

taustasyitä kysymällä niitä yleensä valmiiden vastausvaihtoehtojen mukaan tai avoimilla kysymyksillä. Muuttamisen "logiikka" ei kuitenkaan välttämättä ole oletettu suorajohteinen ja yksilötteinen ilmiö, vaan se muovautuu useiden eri vaikutussuhteiden mukaan polveilevana. "Logiikan" ulottuvuus leikkaa samanaikaisesti useita yksilön kannalta keskeisiä elämäntilanteita ja niihin kytkeytyviä valintavaihtoehtoja. Kyse ei ole puhtaasti yksilöllisistä motiiveista tai objektiivisesti erotettavista muutosten syistä, vaan laajemmin elämän rakenteistumiseen liittyvistä linjoista ja osaltaan myös toimijoiden arvolahtokohdista.

Muutto ei kuitenkaan ole vain yksilöllinen projekti, jossa tilanteestaan tietoiset toimijat maksimoivat oman hyvinvointinsa ja elämäntilanteensa ohjaamisen. Taustalla ovat yhteiskunnalliset rakenteelliset tekijät muutoksineen, jotka peilautuvat yksilötason elämisen vaihtoehtoihin. Ne voivat asettaa reunaehdot ja pakkoja, jotka eivät anna paljonkaan yksilöllistä valinnanvaraa. Tosin päätöksenteko jää aina yksilötasolle. Ratkaisujen tekemisen suhteen keskeiseksi nousevat ne välitystekijät, jotka suodattavat yhteiskunnallisia vaikutustekijöitä mikrotasolla ohjaten tilanteita tulkitsevaa "logiikkaa".

Tätä muuttoratkaisuihin liittyvää "logiikkaa" on tutkimuksessa etsitty erityisesti sosiaalisten verkkojen, työn ja vapaa-ajan toimintojen piiristä. On pyritty kartoittamaan suuntia siihen, mikä ihmisen käyttäytymistä muuttoprosessissa ohjaa. Tutkimuksen tulosten mukaan paluumuuttajat jakautuivat kolmeen tyypologiseksi rakennettuun tyyppiin: rationaaliset muuttajat, seikkailijat ja ajopuutyypit, joiden lähtökohdat muutossa erosivat suhteellisen selvästi toisistaan. Keskeinen erotteleva tekijä oli elämäntilanteen toteutumisen elämäntilanteen ohjaamisessa.

Rationaaliset muuttajat

Rationaaliset muuttajat olivat selvästi ratkaisultaan vakain ryhmä. He olivat muita

useammin perheellisiä, vähän vanhempia, työn ja toimeentulon vuoksi muuttaneita, jotka tekivät ratkaisunsa suhteellisen harkitusti ja suunnitellusti. Muuttotyyppiin (ks. Taylor 1967, 99-103; Petersen 1970, 53-65) mukaan heitä voi lähtömuutossa Ruotsiin luonnehtia lähinnä pakkomuuttajiksi joko työttömyyden tai heikon toimeentulon vuoksi. Useilla oli tavoitteena saada taloudellinen tilanne vakiintumaan sekä säästöjä ja palata sitten takaisin Suomeen, jossa tilanne odotusten mukaan sillä välin olisi korjautunut. Joissakin tilanteissa muuttotyyppiinä voi siten olla myös tavoitemuutto. Heillä oli lujat siteet kotiseutuun ja sukulaisverkkoihin, joiden avulla ankkuroituminen muutosten eri vaiheissa tapahtui.

Esimerkiksi perheellisenä muuttanut mies (44 v) kuvaa omaa lähtöään työttömyyden seurauksena:

"Kyllähän sitä pitkän aikaa, siinä vuoena pari harkittiin sitä muuttamista (Ruotsiin) ja kaikkea sitä, koska kaikki joutuu katkemaan. Perhesiteet osittain ja tuttavuuksien kaikki häipyvät ja kaikki tämmöset. Kyllä ne loppujen lopuksi aika paljon paino vaakassa, mutta kuitenkin tuli sitten tää taloudellinen ja muu puoli tuli sitten, paino ainaki sillä hetkellä vaakassa, kun perhesiteet ja tuttavat kaikki yhteensä. Että se siinä oli ainaki mulla tärkeämpää."

Paluun hän kiteyttää lyhyesti, mutta paljon puhuvasti:

"Että kiersin kahdenkymmenen vuoden kierroksen umpeen, että se tuntuu, että on palannu kotia taas."

Paluu oli paljolti juurille palaamista, jossa haluttiin rakentaa henkisesti rikkaampaa elämää. Asetuttiin paikalleen, useimmat entiselle kotiseudulle, ilman aikeita muuttaa edelleen. Näin siitä huolimatta, että työllistyminen kotiseudulla osoittautui vaikeaksi. Osa on löytänyt paikkansa yhteiskunnasta työpaikan muodossa ja elämän koetaan olevan kaikin puolin järjestyksessä. Muutama ei ollut saanut työtä koko aikana paluun jälkeen haastatteu-

ajankohtaan mennessä. Myöskään mahdolliset ammattikurssit eivät olleet ratkaisheet tilannetta. Päällisin puolin tämä osa rationaalista muuttajista vaikuttaa ratkaisussaan epäonnistuneelta. Heille kuitenkin sukulaisverkot ja elämän muu koettu rikkaus (kotiseutu, luonto, harrastusmahdollisuudet) ovat tärkeämpiä kuin työ, jonka voi uskoa saavansa joskus järjestyseen. Tyyppi on siten sisäisesti heterogeeninen, mutta sen yhteinen nimittäjä on se, että tehdyt ratkaisut on tehty suunnitelmallisesti ja eri vaihtoehtoja punniten. Siitä nimitys rationaaliset muuttajat. Vaikka ulkoinen todellisuus ei aina osoita onnistumisen merkkejä, he sisäisesti tietävät tehneensä juuri heille oikeat ratkaisut. He ovat hallinneet sisäisesti elämäänsä ja tehneet valintansa tietoisesti.

Verrattuna muiden tutkimusten tyypeihin rationaaliset muuttajat lienevät lähimpänä Simmien (1972, 33-34) traditiionaalista työväenluokka -tyyppiä yhteisökiinnittyneisyytensä vuoksi. Erasen (ks. Richmond 1984, 270) tyyppijaottelussa he sijoittunevat konservatiiviseen ryhmään, koska heille muutto ei merkitse erityisesti mitään uuden luomista, vaan pikemminkin elämän mahdollisuuksien säilyttämistä ensimmäisessä vaiheessa taloudellisessa mielessä ja toisessa vaiheessa henkisesti. Heillä on myös samoja piirteitä kuin Söderlingin (1988, 103-111) perhekeskeisillä työmuuttajilla tai Taylorin (1967, 120-124) resultant-muuttajilla, mikä tulee esille työn ja toimeentulon korostuessa.

Seikkailijat

Toinen selvästi erottuva tyyppi olivat seikkailijat. He olivat keskimäärin nuorempia kuin rationaaliset muuttajat. Perhettä ei vielä ollut, mutta lähtömuutto Ruotsiin tapahtui silti sosiaalisen vaikutuksen pohjalta joko sisarusten, sukulaisten tai seurustelukumppanin kanssa. Osa muutti suoraan koulun loppumisen jälkeen. He saattoivat ilmaista muuttonsa taustaksi työttömyyden, mutta usein se oli enemmänkin

sen psykologisesti koettua uhkaa kuin itse todellisuudessa elettyä. Muutto ratkaisti nopeasti, kun työtä ei ensiyrittämällä löytynyt. Olihan kasvava työttömyys noussut voimakkaasti esiin juuri tämän sukupolven tullessa työmarkkinoille. Taustalla oli seikkailunhalua ja "elämän nälkää", kuten eräs haastateltava asian ilmaisi. Muuttoon liittyi itsenäistymistä ja vielä puuttuvan elämäkokemuksen etsintää.

"Se oli sellaista liian tasapaksua. Piti lähteä vähän hakeen vaihtelua. Ei siinä muuta syytä ollut... Vaihtelu virkistää nuoria ihmisiä." (Nainen 21 v)

"Kaipa sitä halus muutaki elämästä ku samaa kylää nähdä... seikkailunhalu mulla oli... kaipa se on vähän niin ku jotakin muun kaipuuta." (Nainen 31 v)

Elämää ei rakennettu välttämättä traditiionaalisille arvoille. Esimerkiksi tämän ryhmän vaihtoehtona työn saamiselle oli tietoisuus Ruotsin "sosiaalinen" palvelukyvystä. Ratkaisut tehtiin nopeasti ja vailla pitempää suunnittelua. Monilla Ruotsissa oloaika jäi lyhyeksi, usealla vain vuoden mittaiseksi. Paluu oli eräs episodi elämässä, ei välttämättä suuri tavoite. Usealla on ajatus muuttaa edelleen, mutta yleensä ei Ruotsiin. Joissakin suhteissa voitaisiin puhua "vapaasti pendelöivistä" muuttajista, jotka menevät ja tulevat kiinnittymättä johonkin erityiseen paikkaan. Muuttotyyppien mukaan kyseessä ei ollut pakkomuutto eikä puhtaasti perinteisesti ymmärretty tavoitemuuttokaan. Eniten lienee kysymys ollut eräänlaisesta ryhmämuutosta, johon liittyy suhteellisen yleistä ikätoverien ja tuttavien muuttoa.

Elämönhallinnan kannalta seikkailijatyypin on tavallaan pulmallinen. Se näyttää päällisin puolin pärjäävän missä vain. Se rakentaa elämäänsä siinä hetkessä, jossa tällä hetkellä eletään ilman kauaskantoisia suunnitelmia ja tavoitteita. Samalla tähän hallintaan liittyy kuitenkin arvaamatonta poukkoilua ja paluuta myös traditionaalisiin arvoihin. Esimerkiksi mies

(26 v), joka alunperin lähti Ruotsiin "sosiaalipummiksi", kuten hän itse ilmaisee, kertoo paluumotivistaan:

"Kyllä mä sen takia lähin pois kuitenkin justiin sen, että ku tunsii, että ei oman päällä kävele. Mä aattelin ..., vaikka se ois kynsien alla se maa mitä omista, että se omommaa kuitenkin. Että ei koskaan tule suomalaisesta ruotsalaista vaikka se vaihtais kansallisuujen ja vielä nimenki, niin ei siitä tuu koskaan ruotsalaista."

Nostalgia kotiseutua kohtaan saattoi nousta äkkiä, vaikka yleisesti tyyppi ei vaikuttanut korostuneen kotiseutukeskeiseltä.

Keskeisin tämän ryhmän tulkinnan taustatekijä on muuttajien nuori ikä, johon jo itsessään kuuluu seikkailunhalu ja itsenäistyminen. Myös elämänhallinta on nuoruusvaiheessa osittain satunnaista elämäkokemuksen ohuuden vuoksi. Toisaalta seikkailumielessä elämä on muuttojen vaiheessa ollut ennakkoluulottomasti omissa käsissä, joskin usein sosiaalisesti määräytyneesti. Verrattuna Söderlingin (1988, 103-111) tyyppeihin tämä seikkailijaryhmä vastaa osaltaan työhön siirtyvien nuorten ryhmää. Osittain siinä on mitä ilmeisemmin myös Erasen (ks. Richmond 1984, 270) innovaattoreiden piirteitä uuden etsimisen korostuessa.

Ajopuut

Koimas tyyppi on nimitetty ajopuuksi sen muuttohistorian erityispiirteiden vuoksi. Kyseessä ovat myös nuorina, perheettöminä ja vähäisellä työkokemustaustalla muuttaneet. Heille tyyppillistä on ollut muuttopäätöksen syntyminen ulkoajautuvasti, jolloin oma aktiivinen rooli on ollut myöntyä lähtemään toisten matkaan. On lähdetty vastalöydetyin Ruotsista lomalla olleen seurustelukumppanin tai lomansa päättävien sukulaisten mukaan. Osa lähti Ruotsiin sukulaisiin vain lomailemaan. Sosiaalisen määräytymisensä mukaan tämän tyyppin muutto voi luonnehtia lähinnä

ryhmämuutoksi. Päätös on tehty nopeasti ja spontaanisti ilman tavoitteenasetteluja:

"Mulla tuli suunniteltua iltakymmenestä vai yksitoista oli kello, niin aamulla mentiin. Kävin sanomassa isälle töissä, että nyt mä aamulla lähen Ruotsiin. Kymmenen paikkeilla lähetettiin aamulla. Ettäkö kirkkoheranvirasto aukkes, niin lähtiessä haettiin papintodistus ja muuta todistusta ja sillä sipuli." (Mies 34 v)

"Kyllä se tuli aika äkkiä. Se tuli niin nopeasti, että eihän me kauan, kolme viikkoo me tunnettiin toisemme, kun me lähetettiin sitten." (Nainen 35 v)

"... että muitten matkaan lähin silloin lomailemaan, niin en mie aivan sillä mielen lähteny, että mie sinne nyt jäisin töihin." (Mies 32 v)

Ajopuuasema korostui tyyppillisesti myös siirtolaisvaiheessa, sillä useat eivät kyenneet sopeutumaan Ruotsiin, vaan viestittivät elämisen vaikeutta ja halua palata. Samalla he olivat voimakkaasti riippuvia niistä sosiaalisista verkoista, jotka olivat heidän muuttopäätöksensä taustalla. Verkot jäivät pysyvästi kapeiksi. Kaikilla muuttajilla säilyi tiivis kontakti Suomeen, mutta tämän tyyppin kohdalla kotiseutukiinnittyneisyys korostui eniten. Heitä kuvaa osuvasti siirtolaisuustutkija Alexandra Ålundin lausuma: "med sina händer och sitt arbete utomlands och med sina tankar och sina drömmar i hemlandet".

Elämänhallinnasta sanan syvällisessä mielessä on vaikea puhua tämän ryhmän kohdalla. Elämä on ollut ulkoapäin ohjautuvaa sosiaalisten verkkojen osaltaan satunnaisesti määrittämää.

"Se on vähän niinkö ollu tää meän taivalsemmosta, että se on semmosina impulsseina niinku menny tää koko elämä, että välillä se on ollu ihan niin epävarmaa, että onko mitään ja pystyykö elämään..." (Mies 26 v)

Tasapaino on saavutettu vasta paluumuuton jälkeen. Ulkoisesti elämä saattaa vieläkin olla keskeneräistä (koulu kesken, työsuhteet tilapäisiä tai työttömänä), mutta sisäinen hallinta vaikuttaa olevan kunnossa. On palattu juurille, usein niihin läheisiin sosiaalisiin perheverkkoihin, joista on lähdettykin.

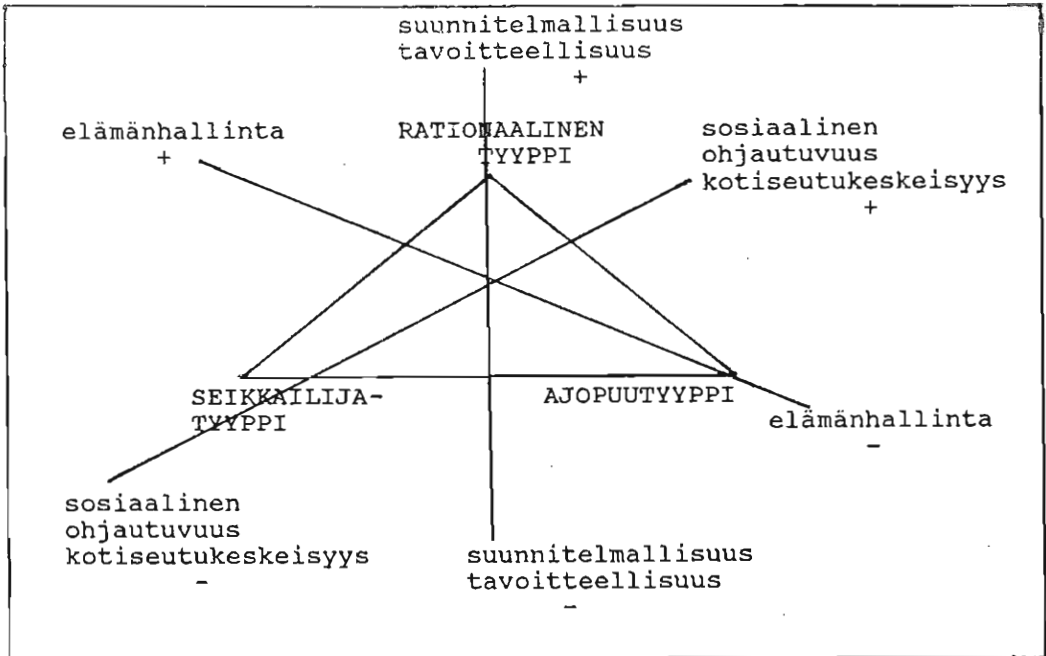
"... rahallisesti meleko tiukilla on ollut koko ajan, mutta henkisesti erittäin hyvässä kunnossa ... että sen niinkö saa sanoa, että silloin kun mä Ruotsista rajan yli tulin, niinkö se stressi jäi siihen rajalle. Kyllä mulla sen jälkeksi on niin hyvä olla ollut."
(Mies 27 v)

Ajopuutyyppi muistuttaa analogisesti Taylorin (1967, 120-124) juuriltaan irti olevien tyyppiä, mutta ei samassa merkityksessä. Taylorilla kyseinen ryhmä muuttaa irrallisuutensa takia ilman suuria lupauksia, mutta ilman tuskaakaan. Ajopuut sitä vastoin joutuvat muutossa erilleen juuristaan ja saavat elämänsä hallintaan vasta

palattuaan takaisin juurilleen. Seurustelu-suhteen vuoksi muuttaneet liittyvät Söderlingin (1988, 103-111) perheenmuodostajatyypin. Sen sijaan sopeutumattomiksi (Korkiasaari 1983, 104-108) tai epäonnistuneiksi (Erasen tyyppi, ks. Richmond 1984, 270) en heitä kutsuisi, vaikka se ajatus kieltämättä tulee lähelle. Oman sisäisen merkitysrakenteensa mukaan heidän elämänsä on paluun jälkeen hallinnassa. Huolimatta mahdollisesta työttömyydestä, puutteellisesta toimeentulosta tai sosiaalitoimiston asiakkuudesta he kokevat henkisen hyvinvoinnin arvokkaampana. Subjektiviiset merkitystekijät asettuvat aineellisten, objektiivisten tekijöiden edelle.

'Logiikan'perusainekset

Paluumuuttajien 'logiikka' näytti kytkeytyvän keskeisesti kotiin, sukuun ja luontoon. Niiden kautta realisoituivat elämisen laatuun ja elämänkulun odotuksiin liittyvät tavoitteet. 'Kotiin' laajana käsitteenä sitoutuivat omat juuret ja jo varhaisessa sosiaalis-

Kuvio 1. Muuttajatyypien keskeiset erot

tumisvaiheessa opitut elämisen mallit. Tavallaan se muodosti synonyymien omaalle identiteetille ja siihen kytkeytyvälle alueelliselle sidokselle (vrt. Paasi 1984, 113-114). Koti näytti avartuvan koskemaan tärkeitä ihmissuhteita sekä ympäristöön liittyvää toiminnallisuutta, jolloin se käsitteellisesti laajeni koko ympäröivään yhteisöön. Tällaisena laaja-alaisena sidoksena se muodosti erään keskeisen ankkurin paluuvaiheessa. Samalla se konkreettisesti yksikkönä takasi turvallisuuden sieltä saatavan tuen ja avun muodossa alkuvaiheen sopeutumisessa varsinkin, kun paluu suuntautui suurimmaksi osaksi takaisin entiselle kotipaikkakunnalle.

Suku sisältyi tavallaan (varsinkin Pohjois-Suomessa) laajennettuun kotiin, jolloin siihen kytkeytyivät osittain samat merkitysrakenteet. Sen keskeisin funktio liittyy kuitenkin sosiaalisten verkkojen avainmerkitykseen muuttojen eri vaiheissa. Sukulaispainotteiset verkot toimivat olennaisimpana muuttoratkaisuja laukaisevana tekijänä, jolloin ne muodostivat tavallaan välitysketjun mikro- ja makrotason välille (vrt. Caces 1985). Niiden kautta kulki informaatio yhteiskunnallisista kehityspiirteistä ja niiden antamista mahdollisuuksista.

Samalla verkot loivat sidoksen alueellisiin sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin, jolloin ne toimivat keskeisenä ankkurina elämän jäsentämisessä muuton jälkeen. Niiden kautta välittyi sosiaalinen tuki ja apu, mutta samalla ne automaattisesti seg-

regoivat ja sosiaalistivat muuttajia kapeasti jo olemassa oleviin verkkoihin. Ne toimivat siten tavallaan ristiriitaisesti sekä resurssina että rajoitteena elämäntyylin jäsentämisessä (vrt. mt.). Negatiivinen vaikutus liittyi valmiiden toimintamallien tarjoamiseen, jolloin omaehtoinen aktiivinen sitoutuminen ympäristöön ei ollut tarpeellinen ja se vaikeutti ankkuroitumista erityisesti siirtolaisuusvaiheessa. Paluun jälkeen ympäröivä yhteisö ja kulttuuri oli tutumpi ja verkkojen ohjaava rooli suhteessa vähenyi.

Suhde luontoon oli palaajien kolmas keskeinen muuttamisen 'logiikkaan' liittynyt tekijä, jonka merkitys korostui erityisesti paluumuutossa. Siihen kytkeytyi luontokeskeisen vapaa-ajanvieton tavoitteen ohella laajempi elämäntyylin vapauden ja itsemääräämisen symboliikka (vrt. Elias 1987, 72, 114). Näytti siltä, että paluunratkaisuun sitoutui kynnyksikysymys oman elämäntyylin itsenäisestä ohjaamisesta. Samalla se implikoi vapaa-ajan merkityksellisyyttä toimijoiden omaehtoisissa valinnoissa, jolloin vapaa-aika asetettiin selvästi työn edelle. Työ toimi reunaehtona, mutta ei elämää määrittävänä tekijänä.

Paluumuuton 'logiikkaan' liittynyt pyrkimys hakeutua *gemeinschaft*-tyyppiseen elämänmuotoon, jossa sosiaalisella vuorovaikutuksella ja luonnonläheisyydellä on subjektiivisessa merkitysrakenteessa keskeinen rooli. Elämäntyylin arvositoutumukset ovat olleet avainroolissa.

Lähteet

Bertaux, Baniel (toim.) 1981: *Biography and Society. The Life History Approach in the Social Sciences* Beverly Hills.

Caces, Maria Fe F. 1985: *Personal Network and the Material Adaptation of Recent immigrants: A study of Filipinos in Hawaii* Mikrofilmijäljenne Hawaiiin yliopiston sosiologian väitöskirjasta. UM: Dissertation Information Service. Michigan.

Elias, Norbert 1987: *Involvement and Detachment*. Worcester.

Eskola, Antti 1988: *Blind Alleys in Social Psychology. A Search for Ways out*. Advances in Psychology 48. Amsterdam

Korkiasaari, Jouni 1983: *Ruotsista Suomeen vuosina 1980-81 palanneet*. Siirtolaisuusinstituutin siirtolaisuustutkimuksia A 9. Turku.

Paasi, Anssi 1984: *Alueellinen identiteetti ja siihen vaikuttavat tekijät - esimerkkinä alueellinen kirjallisuus*. Terra 2, 113-120.

Pohjola, Anneli 1988: *Maata jossa kasvoin, kannan mukana mun..* -Tutkimus Ruotsista Kemijärvelle vuonna 1985 tulleiden paluumuuttajien muuttotaus-

tasta ja sosiaalisesta ankkuroitumisesta. Sosiaalipoliitiikan lisensiaattityö. Lapin korkeakoulu. (Julkaistaan 1989 alussa Lapin korkeakoulun yhteiskuntatieteiden osaston julkaisusarjassa.)

Richmond, Anthony H. 1984: Explaining Return Migration. Teoksessa Kubat, Daniel (toim.) *The Politics of Return. International Return Migration in Europe*. Proceedings of the First European Conference on International Return Migration, Roma, November 11-14. 1981. Centro studi emigracione, Roma, 269-275.

Simmie, J. M. 1972: *The Sociology of Internal Migration: A Discussion of Theories and Analysis of a Survey in Southampton County Borough* Centre for Environmental Studies. London.

Söderling, Ismo 1988: *Maassamuuton ulottuvuudet*. Yksilö-, alue- ja yhteiskuntatason tarkastelu Suomessa vuosina 1977-78 maassamuuttaneista. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C 65. Turku.

Taylor, R. C. 1969: Migration and Motivation: A Study of Determinants and Types. Teoksessa Jackson J. A. (toim.) *Migration*. Cambridge, 99-133